

विशेष सुरक्षा विभाग घटक कार्यालयाच्या
आस्थापनेवर नियुक्तीसाठी पोलीस
अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या अटी व शर्तींमध्ये
सुधारणा करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन शुद्धीपत्रक क्र. एसएसए-०५१८/प्र.क्र.२२१/विशा-४

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक:- १६ ऑगस्ट, २०१८

वाचा:- गृह विभाग शासन निर्णय क्र.एसएसए-१०८६/२९४५/विशा-४ दि.१०.११.१९८६

प्रस्तावना:-

गृह विभाग, शासन निर्णय दिनांक १०.११.१९८६ मध्ये विशेष सुरक्षा विभाग घटक कार्यालयाच्या आस्थापनेवर कर्तव्य करण्यासाठी पोलीस उप अधीक्षक तसेच पोलीस निरीक्षक, सहा. पोलीस निरीक्षक, पोलीस उप निरीक्षक, पोलीस हवालदार, पोलीस नाईक आणि पोलीस शिपाई या संवर्गातील पोलस अधिकारी व अंमलदारांच्या नियुक्तीबाबत अटी व शर्ती नमूद केलेल्या आहेत. सदर आदेशामध्ये विशेष सुरक्षा विभाग, मुंबई घटकामधील नियुक्तीकरिता उपरोक्त वर्गातील पोलीस अधिकारी व अंमलदार यांना सरसकट ३५ वर्षापेक्षा कमी वयाची अट नमूद करण्यात आलेली आहे.

तथापि सदयःस्थितीत ३५ वर्षाखालील पोलीस उप अधीक्षक व पोलीस उपनिरीक्षक उपलब्ध होऊ शकतात. परंतु पोलीस निरीक्षक व सहायक पोलीस निरीक्षक तसेच पोलीस हवालदार व पोलीस नाईक या संवर्गातील ३५ वर्षाखालील पोलीस अधिकारी व अंमलदार मिळणे अत्यंत कठीण होत आहे. या कारणास्तव विशेष सुरक्षा विभागामधील पोलीस निरीक्षक, सहायक पोलीस निरीक्षक, पोलीस हवालदार व पोलीस नाईक ही पदे रिक्त राहतात अथवा मनुष्यबळाभावी ३५ वर्षापेक्षा जास्त वय असलेले अधिकारी व अंमलदार विशेष सुरक्षा विभागामध्ये प्रतिनियुक्तीवर घ्यावे लागतात. अपु-या मनुष्यबळाभावी वर्गीकृत संरक्षित व्यक्तींच्या संरक्षण कर्तव्यार्थ पूर्ण संख्येने मनुष्यबळ पुरविता येत नाही.

पोलीस आयुक्त व पोलीस अधीक्षक यांचे घटकांत रिक्त पदांच्या अभावी अथवा इतर कारणांमुळे पोलीस शिपाई ते पोलीस नाईक पदावर पदोन्नती मिळण्याकरिता १२ ते १५ वर्ष एवढा कालावधी लागतो. दरम्यानच्या कालावधीमध्ये पोलीस नाईक वर्गातील अंमलदारांचे वय ३५ वर्षापेक्षा जास्त होते. परंतु विशेष सुरक्षा विभागात नेमणूक होणेकरिता ३५ वर्ष वयाची अट असल्याने ३५ वर्षे वयाच्या आतील पोलीस नाईक मिळणे दुरापास्त होते. शिवाय ज्या काही थोडया प्रमाणात पोलीस नाईक अंमलदारांचे वय ३५ अथवा ३५ वर्षापेक्षा कमी आहे असे पोलीस नाईक वर्गातील सर्व अंमलदार विशेष सुरक्षा विभागात कर्तव्य करण्यास इच्छुक असतातच, असे नाही.

तसेच पोलीस नाईक वर्गातील अंमलदारांनी पोलीस हवालदार पदावर पदोन्नती मिळण्याकरिता किमान ०९-१० वर्षे एवढा कालावधी लागतो. दरम्यानच्या कालावधीत पोलीस हवालदार वर्गातील अंमलदारांचे वय देखील ३५ वर्षापेक्षा जास्त होते. त्यामुळे ३५ वर्षापेक्षा कमी असलेले पोलीस हवालदार वर्गातील अंमलदार मिळणे अशक्य आहे. परिणामी विशेष सुरक्षा विभागातील पोलीस हवालदार व पोलीस नाईक वर्गातील अंमलदारांची रिक्त पदे भरण्यास बरीच अडचण निर्माण होते.

त्याचप्रमाणे पोलीस निरीक्षक, सहायक पोलीस निरीक्षक व पोलीस उप निरीक्षक यांचेबाबतीत नमूद करण्यात येते की, पोलीस उप निरीक्षक { सरळसेवा (DN) व खातेनिहाय (DD) } हे वय वर्षे ३५ च्या मर्यादेत कर्तव्य करण्यासाठी उपलब्ध होवू शकतात. परंतु शासन निर्णय १९८६ मधील अटी व शर्ती प्रमाणे पोलीस निरीक्षक व सहायक पोलीस निरीक्षक हे ३५ वर्षे वयोमर्यादेपर्यंत उपलब्ध होत नाहीत.

उपरोक्त बाबींचा विचार करता, अपु-या मनुष्यबळाअभावी वर्गीकृत संरक्षित व्यक्तींच्या संरक्षण कर्तव्यार्थ पूर्ण संख्येने मनुष्यबळ पुरविण्यात येत नाही ही अडचण लक्षात घेवून, विशेष सुरक्षा विभाग घटक कार्यालयाच्या आस्थापनेवर नियुक्तीसाठी पोलीस अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या अटी व शर्तीमध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याअनुंंगाने, दिनांक १० नोव्हेंबर, १९८६ च्या संदर्भीय शासन निर्णयामध्ये शासन खालीलप्रमाणे सुधारणा करीत आहे.

शासन शुद्धीपत्रक:-

विशेष सुरक्षा विभाग घटक कार्यालयाच्या आस्थापनेवर पोलीस उप अधीक्षक ते पोलीस शिपाई संवर्गातील पोलीस अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या प्रतिनियुक्तीने नियुक्तीबाबतच्या दिनांक १० नोव्हेंबर, १९८६ च्या शासन निर्णयातील परिशिष्ट क मधील अटी व शर्ती या शिर्षाखाली अ.क्र.१ वयोमर्यादा, अ.क्र.२ वैद्यकीय पात्रता, अ.क्र.३ शारिरीक क्षमता, अ.क्र.४ शैक्षणिक पात्रता व अ.क्र.५ व्यक्तिमत्व मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे.

१	वयोमर्यादा	अधिकारी	१	पोलीस उप अधीक्षक	३५ वर्षे
			२	पोलीस निरीक्षक	४५ वर्षे
			३	सहा. पोलीस निरीक्षक	४५ वर्षे
			४	पोलीस उप निरीक्षक	३५ वर्षे
		कर्मचारी	१	पोलीस हवालदार	४५ वर्षे
			२	पोलीस नाईक	४० वर्षे
			३	पोलीस शिपाई	३५ वर्षे
२	वैद्यकीय पात्रता			“अ”	
३	शारिरीक क्षमता		१.	उंची - १७० सें.मी.	
			२.	शारिरीक वस्तुमान निर्देशांक (Body Mass Index)- ≤ 26.5 (किमान २६.५, किंवा त्यापेक्षा कमी)	

		३. उत्कृष्ट, ज्या अधिकारी/कर्मचारी यांनी विनाशात्र लढा, हत्यारे हाताळणे, गोळीबार, पोलीस खेळ इ. मध्ये विशेष प्राविण्य मिळवले असेल किंवा याबाबत एखादा विशेष प्रशिक्षण पूर्ण केले असेल यांना प्राधान्य देण्यात येईल.
४	शैक्षणिक पात्रता	पदवीधर- पोलीस उप निरीक्षक आणि त्यावरील पदांसाठी. ज्याप्रकरणी उमेदवाराकडे काही विशेष कौशल्याचे ज्ञान आणि अनुभव आहे त्यांना विशेष बाब म्हणून उपरोक्त शैक्षणिक पात्रतेत सवलत देण्यात येईल. इतर पदांसाठी संबंधित घटकामध्ये (उदा.राज्य राखीव सुरक्षा बल, जिल्हा/आयुक्तालय पोलीस) त्या पदासाठी लागू असलेली शैक्षणिक पात्रता.
५	व्यक्तिमत्त्व	व्यक्तिमत्त्व आनंदी/प्रसन्न (Pleasant) असले पाहिजे.

विशेष सुरक्षा विभागामध्ये निवड चाचणीचे दिवशी संबंधीतांचे वय उपरोक्त निकषानुसार असणे गरजेचे राहील.

विशेष सुरक्षा विभागामध्ये प्रतिनियुक्तीसाठी पोलीस अधिकारी व पोलीस अंमलदार यांचे निवडीकरिता लावण्यात येणारे शारिरीक क्षमता (Fitness Test) चाचणीचे निकष खालील प्रमाणे राहतील.

स्पर्धा प्रकार	गुण	पोलीस निरीक्षक/ सहा. पोलीस निरीक्षक व पोलीस हवालदार वयोमर्यादा ≤ 45 वर्षे	पोलीस नाईक वयोमर्यादा ≤ 40 वर्षे	पोलीस उप निरीक्षक व पोलीस शिपाई वयोमर्यादा ≤ 35 वर्षे
प्रकार	गुण	वेळ		
८०० मीटर धावणे (२० गुण)	२०	४.३०	३.३५	३.३०
	१८	०४.३१ ते ०४.५०	३.३६ ते ३.५५	३.३० ते ३.५०
	१६	०४.५१ ते ५०.९०	३.५६ ते ४.१५	३.५१ ते ४.९०
	१४	०५.११ ते .५०.३०	४.१६ ते ४.३५	४.११ ते ४.३०
	१२	०५.३१ ते ०५.५०	४.३६ ते ४.५५	४.३१ ते ४.५०
	१०	०५.५१ ते ०६.९०	४.५६ ते ५.१५	४.५१ ते ५.१०
प्रकार	गुण	वेळ		
१०० मीटर धावणे (१० गुण)	१०	१३.४० ते १४.१५	१३.३५ ते १४.३५	१३.३० ते १४.३०
	०८	१४.४६ ते १५.५०	१४.३६ ते १५.३५	१४.३१ ते १५.३०
	०६	१५.५१. ते १६.५५	१५.३६ ते १६.३५	१५.३१ ते १६.३०
	०५	१७.५६ ते १८.४०	१७.३६ ते १८.३५	१७.३१ ते १८.३०
प्रकार	गुण	पुलअपची संख्या		
पुलअप्स (१५ गुण) (किमान ०५ पुलअप्स	१५	८	९	१०
	१२	७	८	९

अनिवार्य)	१०	६	७	८
	०५	५	०५-०६	०५-०७
प्रकार				
गुण			पुशअपची संख्या	
पुशअप (१५ गुण) (किमान १५ पुशअप अनिवार्य)	१५	३०	३५	४०
	१२	२५-२९	३०-३४	३५-३९
	१०	२०-२४	२५-२९	३०-३४
	०५	१५-१९	१५-२४	१५-२९
प्रकार				
गुण			वेळ	
शस्त्र हाताळणी MP५ खोलणे व जोडणे डोळे बंद करून (२० गुण)	२०	४० सेकंद	४० सेकंद	४० सेकंद
	१८	४१-४५	४१-४५	४१-४५
	१६	४६-५०	४६-५०	४६-५०
	१४	५१-५५	५१-५५	५१-५५
	१२	५६-६०	५६-६०	५६-६०
	१०	६१-६५	६१-६५	६१-६५
प्रकार				
गुण			वेळ	
९ MM Glock पिस्तुल खोलणे व जोडणे डोळे बंद करून (२० गुण)	२०	३० सेकंद	३० सेकंद	३० सेकंद
	१२	३१-३५	३१-३५	३१-३५
	१०	३६-४०	३६-४०	३६-४०
	८	४१-४५	४१-४५	४१-४५
	६	४६-५०	४६-५०	४६-५०
	४	५१-५५	५१-५५	५१-५५

उपरोक्त अधिकारी व कर्मचारी शारिरीक क्षमता चाचणी उत्तीर्ण झाल्यानंतर त्यांच्या सेवातपशीलामधील १. बक्षीसे २.शिक्षा ३.विभागीय चौकशी चालू आहे किंवा कसे आणि ४. मानसिक संतुलन हे चार निकष तपासून अशा अधिकारी व कर्मचा-यांची निवड विशेष सुरक्षा विभागामध्ये करण्यात येईल. सदर निवड आयुक्त, राज्य गुप्तवार्ता विभाग, महाराष्ट्र राज्य हे करतील.

यापुढे विशेष सुरक्षा विभागातील नेमणुकीसाठी इच्छुक पोलीस अधिकारी व अंमलदार पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे www.mahapolice.gov.in या वेबसाईटवर आपले अर्ज ऑनलाईन (Online) सादर करतील. सदर अर्जाची पात्रता निकषानुसार छाननी करून शारिरीक क्षमता चाचणी घेण्यात येईल व सदर शारिरीक क्षमता चाचणी उत्तीर्ण होणा-या पोलीस अधिकारी व अंमलदार यांची विशेष सुरक्षा विभागात प्रतिनियुक्तीवर नेमणूक करण्यात येईल.

सदर शासन शुद्धीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१८०८१६१४३१००५५२९ असा आहे. हे शुद्धीपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अ. ह. दम्यावार)
कार्यासन अधिकारी, गृह विभाग

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव
३. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
५. मा.राज्यमंत्री, गृह (शहरे) यांचे खाजगी सचिव
६. मा.राज्यमंत्री, गृह (ग्रामीण) यांचे खाजगी सचिव
७. अपर मुख्य सचिव (गृह) यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक
८. प्रधान सचिव (विशेष) यांचे स्वीय सहायक
९. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१०. सर्व अपर पोलीस महासंचालक.
११. पोलीस आयुक्त, मुंबई.
१२. आयुक्त, राज्य गुप्तवार्ता विभाग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१३. सर्व पोलीस आयुक्त
१४. सर्व पोलीस अधीक्षक
१५. निवडनस्ती (का.विशा-४), गृह विभाग.